

Fakulti Seni Gunaan dan Kreatif

**PENGAPLIKASIAN HAMPAS TEBU SEBAGAI BAHAN INSULASI
ALTERNATIF**

Nor Azianti Binti Hassan

Sarjana Muda Seni Gunaan dengan Kepujian
(Teknologi Seni Reka)
2011

1000273941

**PENGAPLIKASIAN HAMPAS TEBU SEBAGAI BAHAN INSULASI
ALTERNATIF**

NOR AZIANTI BINTI HASSAN

Pojek ini merupakan salah satu keperluan untuk
Ijazah Sarjana Muda Seni Gunaan dengan Kepujian
(Teknologi Seni Reka)

Fakulti Seni Gunaan Dan Kreatif
UNIVERSITI MALAYSIA SARAWAK

2011

PENGESAHAN

Projek bertajuk [**PENGAPLIKASIAN HAMPAS TEBU SEBAGAI BAHAN INSULASI ALTERNATIF**] telah disediakan oleh [**Nor Azianti binti Hassan**] dan telah diserahkan kepada Fakulti Seni Gunaan dan Kreatif sebagai memenuhi syarat untuk Ijazah Sarjana Muda Seni Gunaan dengan Kepujian (**Teknologi Seni Reka**)

Disahkan Oleh:

Faridah binti Sahari

Penyelia

PENGAKUAN

Adalah ini diakui, saya **Nor Azianti binti Hassan** menjalankan penyelidikan yang bertajuk '**PENGAPLIKASIAN HAMPAS TEBU SEBAGAI BAHAN INSULASI ALTERNATIF.**' sebagai sebahagian daripada keperluan untuk Ijazah Sarjana Muda Seni Gunaan dan Kreatif dalam program Teknologi Seni Reka Industri.

Diterima untuk diperiksa oleh:

.....
(Faridah binti Sahari)

Tarikh:

.....
16 MAY 2011

UNIVERSITI MALAYSIA SARAWAK

JUDUL: BORANG PENGESAHAN STATUS TESIS/LAPORAN
PENGAPLIKASIAN HAMPAS TEBU SEBAGAI BAHAN
INSULASI ALTERNATIF

Saya SESI PENGAJIAN : 2010/2011
NOR AZIANTI BINTI HASSAN

Mengaku membenarkan tesis/Laporan* ini disimpan di Pusat Khidmat Maklumat Akademik, Universiti Malaysia Sarawak dengan syarat-syarat kegunaan seperti berikut:

1. Tesis/Laporan adalah hakmilik Universiti Malaysia Sarawak
2. Pusat Khidmat Maklumat Akademik, Universiti Malaysia Sarawak dibenarkan membuat salinan untuk tujuan pengajian sahaja
3. Pusat Khidmat Maklumat Akademik, Universiti Malaysia Sarawak dibenarkan membuat pendigitan untuk membangunkan Pangkalan Data Kandungan Tempatan
4. Pusat Khidmat Maklumat Akademik, Universiti Malaysia Sarawak dibenarkan membuat salinan tesis/laporan ini sebagai pertukaran bahan antara institusi pengajian tinggi
5. *sila tandakan

SULIT (mengandungi maklumat yang berdarjah keselamatan atau kepentingan dalam **AKTA RAHSIA** seperti termaktub di **RASMI 1972**)

TERHAD (Mengandungi maklumat Terhad yang telah ditentukan oleh Organisasi/badan penyelidikan dijalankan) dimana di mana

TIDAK TERHAD

Azianti
Tandatangan Penulis
Tarikh: 16 MAY 2011
Alamat Tetap: No 59,

Kampung Kedai Menanti
16800 Pasir Puteh
Kelantan.

Disahkan

Tandatangan Penyelia
Tarikh: 16 MAY 2011

Catatan: *Tesis/Laporan dimaksudkan sebagai tesis bagi Ijazah Doktor Falsafah, Sarjana dan Sarjana Muda* Jika Tesis/Laporan ini SULIT atau TERHAD, sila lampirkan surat daripada pihak berkuasa/organisasi berkenaan dengan menyatakan sekali sebab dan tempoh tesis/laporan ini perlu dikelaskan sebagai SULIT atau TERHAD

PENGHARGAAN

Alhamdulillah, syukur ke hadrat Ilahi kerana dengan limpah dan kurnia-Nya maka dapatlah saya menyempurnakan projek tahun akhir ini.

Setinggi ucapan terima kasih dan rasa penghargaan ditujukan kepada penyelia saya iaitu Puan Faridah binti Sahari kerana telah banyak memberikan sokongan, galakan dan perangsang yang sepenuhnya kepada saya untuk meneruskan usaha saya dalam menyiapkan projek tahun akhir ini.

Ucapan penghargaan ini saya dedikasikan juga kepada kedua ibubapa saya yang telah banyak mendoakan dan memberi semangat, impian dan harapan mereka telah menjadi aspirasi kepada saya untuk terus mengorak langkah dalam dunia pendidikan. Sekalung penghargaan buat keluarga tersayang yang banyak membantu dari segi sokongan moral serta segala bentuk bantuan yang dihulurkan bagi memastikan penyelidikan ini sampai ke kemuncaknya.

Tidak lupa juga untuk mengucapkan berbilang terima kasih kepada En. Sufian En. Khairol dan En.Herman selaku juruteknik yang banyak membantu kerja-kerja di dalam bengkel serta rakan-rakan yang banyak memberi sokongan dan dorongan di samping memberikan idea-idea yang bernas pada masa saya ketandusan idea. Begitu juga kepada mana-mana nama lagi yang mungkin terlibat, setinggi-tinggi rasa penghargaan saya curahkan buat kalian semua yang membantu menyempurnakan penyelidikan ini.

Sekian. Terima kasih.

JADUAL KANDUNGAN	MUKA SURAT
Halaman Tajuk	i
Pengesahan Dan Tandatangan Penyelia	ii
Pengakuan	iii
Borang Pengesahan Status Laporan	iv
Penghargaan	v
Jadual Kandungan	vi
Isi Kandungan	vi
Senarai Gambar Rajah	viii
Senarai jadual	xi
Abstrak	xiii

ISI KANDUNGAN	MUKA SURAT
BAB 1 : PENGENALAN	
1.0 Pengenalan	1
1.1 Pernyataan Masalah	3
1.2 Kepentingan Kajian	6
1.3 Objektif Kajian	6
1.4 Hipotesis	7
1.5 Skop Kajian	7

BAB 2 : KAJIAN LEPAS

2.0	Pengenalan	10
2.1	Kajian Mengenai Pokok Tebu	10
2.2	Produk Daripada Hampas Tebu	17
2.3	Kajian Bahan Insulasi Alternatif	24

BAB 3 : METODOLOGI PENYELIDIKAN

3.0	Pengenalan	25
3.1	Kaedah Penyelidikan	28
3.2	Data Sekunder	33

BAB 4 : EKSPERIMEN DAN HASIL DAPATAN KAJIAN

4.0	Pengenalan	34
4.1	Langkah Pemprosesan Hampas Tebu	34
4.2	Eksperimen	38
4.3	Hasil Eksperimen	40
4.4	Hasil Dapatan	72

BAB 5 : CADANGAN REKA BENTUK

5.0	Pengenalan	74
5.1	Analisa Reka Bentuk	74
5.2	Lakaran dan Perkembangan Idea	80

5.3	Spesifikasi Reka Bentuk (PDS)	85
5.4	Analisis Swot	88
5.5	Produk Akhir	90
5.6	Kajian Ergonomik	92
5.7	Validasi Produk	94
5.8	Lukisan Teknikal	98
5.9	Harta Intelek	99
5.10	Tuntutan	101

BAB 6 : KESIMPULAN

RUJUKAN	104
BIBLIOGRAFI	105
LAMPIRAN	108

GAMBAR RAJAH

MUKA SURAT

BAB 1: LATAR BELAKANG KAJIAN

1.1 (1) : Pernyataan Masalah Hampas Tebu	4
1.5 (a) : Peta Daerah Chuping Perlis	8
1.5 (b) : Papan Tanda Keluasan Tanaman Tebu	8
1.5 (c) : Kilang Gula Felda Perlis Sdn.Bhd	9

BAB 2 : KAJIAN LEPAS

2.1 (a) : Pokok Tebu Jenis Morris	13
2.1 (b) : Hampas Tebu	13
2.1 (c) : Lori Membawa Hampas Tebu	14
2.2.1 (a) : Kayu Sepai Daripada Hampas Tebu	17
2.2.2 (b) : Penghasilan Kertas	19
2.2.3 (c) : Hampas Tebu Sebagai Bekas Makanan	21
2.2.5 (d) : Artikel Berkaitan Dengan Hampas Tebu	23

BAB 3: METODOLOGI PENYELIDIKAN

3.1 (a) : Kacдах Penyelidikan	28
3.1.2 (a) : Penimbunan Hampas Tebu	30
3.1.2 (b) : Hampas Tebu Di Buang Ke Dalam Tong	31
3.1.2 (c) : Lori Membawa Hampas Tebu	32
3.1.2 (d) : Hampas Tebu Yang Akan Di Bakar	32

BAB 4: EKSPERIMEN DAN DAPATAN KAJIAN

4.1.1 (a) : Mengambil Dan Mengumpul	
Bahan Mentah	36
4.1.2 (b) : Proses Rendaman Hampas	
Tebu Ke Dalam Air Bersih	36
4.1.3 (c) : Proses Pengeringan Di Bawah	

Cahaya Matahari	37
4.1.4 (d) : Proses Mengasingkan Kulit Tebu	
Dengan Isi Bahagian Dalam	38
4.2.1 (a) : Mesin <i>Compress</i>	39
4.2.1 (b) : Mesin <i>Thermo Plus</i> (Oven)	40
4.4 (a) : Hasil Dapatan	72
5.1 (a) : Proses Reka Bentuk	75
5.1 (b) : Proses Yang Terlibat Dalam Reka Bentuk	75
5.1.1 (a) : Acuan Untuk Spesimen	76
5.1.2 (a) : Bahan Untuk Membuat Prototaip	77
5.1.2 (b) : Hampas Tebu	79
5.1.2 (c) : Hampas Tebu Dibalut Dengan <i>PVC</i>	79
5.1.2 (d) : <i>Polyester Non Woven</i>	79
5.1.2 (e) : Pelekat Vekro	79
5.1.3 (a) : Jahitan Sisi Produk	80
5.1.3 (b) : Cantuman Poket Dan Tali	80
5.1.3 (c) : Pelekat Yang Dijahit	80
5.1.3 (d) : <i>Hot Sealer</i> Pada <i>PVC</i>	80
5.1.3 (e) : Jahitan Cantuman Bahagian Atas	80
5.1.3 (f) : Produk Siap	80
5.2.1 (a) : Lakaran Dan Perkembangan Idea	81
5.2.1 (b) : Lakaran Dan Perkembangan Idea	83

5.5 (a)	: Produk Akhir	90
5.5 (b)	: Produk Akhir	91
5.6 (a)	: Cara Bawa (Tali Dilaras Panjang)	92
5.6 (b)	: Cara Produk Dipasang	92
5.6 (c)	: Cadangan Penggunaan Produk	93
5.6 (d)	: Cara Hampas Tebu Disimpan	93
5.6 (e)	: Cara Hampas Tebu Dilipat	93
5.8	: Lukisan Teknikal (<i>Mini Cooler Bag</i>)	98
5.9.1	: Reka Bentuk Produk	100

JADUAL

MUKA SURAT

2.1.1	: Peratusan Hampas Tebu	15
3.0 (a)	: Rangka Kajian	25
4.1	: Jadual Pemprosesan Hampas Tebu Untuk Proses Eksperimentasi	35
4.3 (a)	: Eksperimen 1	41
4.3 (b)	: Eksperimen 2	43
4.3 (c)	: Eksperimen 3	45
4.3 (d)	: Eksperimen 4	47
4.3 (e)	: Eksperimen 5	48
4.3 (f)	: Eksperimen 6	50

4.3 (g) : Eksperimen 7	52
4.3 (h) : Eksperimen 8	53
4.3 (i) : Eksperimen 9	55
4.3 (j) : Eksperimen 10	57
4.3(k) : Eksperimen 11	59
4.3 (l) : Eksperimen 12	61
4.3(m) : Eksperimen 13	63
4.4 (a) : Hasil Dapatan Spesimen Yang Berpotensi Untuk Digunakan	65
4.4 (b) : Perbandingan Hasil Eksperimen 3,5 Dan 12	67
5.1.2 : Bahan Untuk Membuat Prototaip	78
5.2.2 : Strategi Reka Bentuk	85
5.7.1 : Ujian Terhadap Suhu	94
5.7.2 : Validasi Terhadap Produk	96

ABSTRAK

Hampas tebu merupakan bahan buangan berlignoselusa hasil daripada proses pengekstratan air tebu. Lebih daripada 100 ribu tan hampas tebu dibuang pada satu-satu musim di kilang gula Felda Perlis. Penyelidikan ini bertujuan mengenalpasti potensi hampas tebu sebagai bahan insulasi alternatif kepada penggunaan polisterin dan polyurethane. Penghasilan reka bentuk produk lestari daripada bahan buangan seperti hampas tebu dilihat sebagai satu bentuk inovasi yang lebih kompetitif dan mesra alam.

ABSTRACT

Bagasse is lignocellulosic waste material as a result of sugarcane juice extraction process. More than 100 thousand tonnes bagasse are dumped at Kilang Gula Felda Perlis in one season. This research is intended to identify the potential of bagasse as an alternative insulation material for polystyrene and polyurethane. Choosing waste material such as bagasse to make product is seemed to be a competitive and environmentally friendly innovation.

BAB 1

LATAR BELAKANG KAJIAN

1.0 Pengenalan

Kajian yang dijalankan ini bertujuan untuk melihat potensi hampas tebu dalam pembuatan produk terutamanya sebagai bahan insulasi alternatif. Hampas tebu merupakan sisa buangan daripada pengolahan tebu setelah melalui proses pengambilan airnya daripada industri pembuatan gula. Namun begitu hampas tebu hanyalah dibuang dan dibakar sebagai cara penghapusannya tanpa dimanfaatkan sepenuhnya potensi yang ada pada hampas tebu tersebut. Hampas tebu yang dianggap tidak berpotensi ini jarang dikomersilkan dan sekiranya ada yang dikomersilkan hanyalah dalam kuantiti yang kecil dan tiada kajian secara menyeluruh dan meluas dijalankan terhadap hampas tebu.

Hampas tebu dilihat berpotensi dalam pembuatan produk kerana bersifat ringan, porous, span, menyerap lembapan, mempunyai liang-liang udara sesuai untuk diaplikasikan dalam pembuatan produk seperti bahan *insulasi alternatif*. Hampas tebu yang juga mengandungi *ligno-cellulosa*, *pentosan* dan *lignin* sesuai dalam pembuatan produk seperti bahan insulasi dan menjadi alternatif dalam mengurangkan pembuangan dan pembakaran hampas tebu.

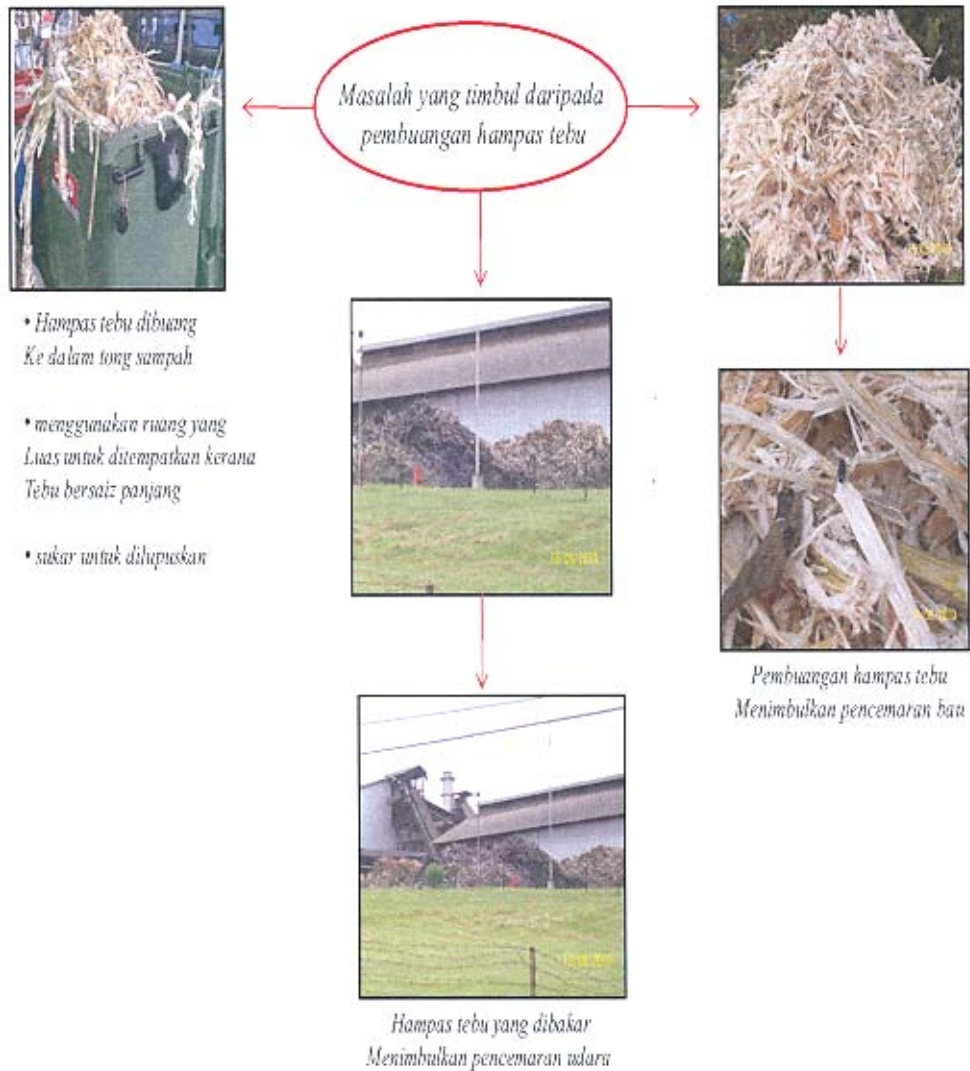

Bahan insulasi dikenali juga sebagai bahan penebat. Suatu bahan insulasi yang baik ialah bahan yang mempunyai ruang-ruang udara dan dapat memerangkap udara. Haba ialah sejenis tenaga yang dipindahkan. Proses ini berlaku apabila suatu sistem itu ditebat dengan baik sehingga terlalu sedikit haba yang boleh melepaskannya. Pemantul haba yang baik juga boleh dianggap sebagai bahan penebat yang baik. Bahan penebat merupakan bahan yang tidak membenarkan arus elektrik mengalir melaluinya atau melambatkan pengaliran haba. Ia mempunyai banyak elektron valensi tetapi sukar dibebaskan. Penebat haba yang baik haruslah mempunyai sifat menyerap haba. Sebagai contoh bahan penebat haba yang baik ialah kaca, kayu, getah, fiber dan plastik. Bahan-bahan ini boleh dibahagikan kepada dua kumpulan. Kumpulan pertama ialah bahan semulajadi termasuklah batu, kayu, dan jut yang digunakan terus daripada alam semulajadi. Kumpulan kedua pula ialah bahan ekstrak seperti plastik, aloi, dan seramik yang dihasilkan dengan memproses berbagai jenis bahan semulajadi. Pihak industri akan menentukan bahan mana yang patut digunakan untuk sesuatu produk dengan mengenal pasti sifat sesuatu bahan. Bahan penebat haba dilihat daripada perspektif sifat terma iaitu kesan haba terhadap bahan. Kekonduksian terma merupakan ukuran kebolehan sesuatu mengalirkan haba. Haba muatan merupakan ukuran kebolehan sesuatu bahan menyimpan haba. Sifat ini penting dalam bahan penebat haba.

1.1 Pernyataan Masalah

Terdapat beberapa masalah yang timbul iaitu:

- Hampas tebu dibuang begitu sahaja tanpa dieksploitasi dan dimanfaatkan sepenuhnya
- Hampas tebu menggunakan ruang yang luas untuk ditempatkan dan sukar untuk dilupuskan
- Pembuangan hampas tebu yang banyak menimbulkan pencemaran bau
- Hampas tebu yang dibakar menyebabkan pencemaran udara
- Tiada alternatif bagi menggantikan bahan insulasi sedia ada seperti *polyurethane* dan *polystyrene* yang tidak mesra alam, tidak mudah lupus dan bertoksid

Gambar Rajah 1.1(1): Pernyataan masalah daripada pembuangan hampas tebu

Terdapat banyak bahan buangan berlignoselusa yang dibiarkan begitu sahaja sama ada di ladang atau di tempat-tempat buangan tertentu. Jumlah bahan buangan dan sisa pertanian di Malaysia meningkat pada setiap tahun dan antara sisa pertanian yang banyak didapati di negara ini termasuklah jerami dan sekam padi, batang kelapa sawit dan daun kelapa sawit, batang rumbia dan sisa buangan industri perkayuan termasuklah kulit dan sisa pemrosesan kelapa sawit, kulit buah koko, hampas tebu, kulit dan empulur nenas. Fokus kajian penyelidikan adalah berkenaan hampas tebu.

Antara kegunaan tebu ialah air tebu yang di minum dan dijadikan gula tebu. Namun selepas air tebu diambil, hampas tebu dibuang begitu sahaja. Hampas tebu yang dibuang bersaiz panjang sukar untuk dilupuskan. Bahan ini tidak dieksploitasi dan dimanfaatkan sepenuhnya.

Selain itu, pembuangan hampas tebu yang banyak juga menimbulkan masalah pencemaran bau. Hampas tebu yang dibuang menimbulkan bau masam pada persekitaran sekeliling. Selain menimbulkan pencemaran bau ia juga akan menimbulkan pelbagai penyakit akibat daripada sebaran serangga seperti lalat dan tikus yang menghinggapinya hampas tebu yang telah berbau masam.

Kebanyakan hampas tebu yang dibuang kemudiannya dibakar setelah beberapa hari. Ini juga menimbulkan masalah pencemaran udara akibat daripada pembakaran.

1.2 Kepentingan Kajian

Kajian ini mengenalpasti sifat-sifat yang bersesuaian dalam hampas tebu dalam memberi nilai tambah kepada satu reka bentuk produk baru yang memerlukan insulasi dalam penggunaannya. Penggunaan bahan terbuang seperti hampas tebu dalam menggantikan bahan insulasi sedia ada seperti *Polystyrene* dan *polyurethane* dilihat sebagai satu langkah dalam menyokong reka bentuk produk lestari yang bersifat *bio-degradable* (mesra alam) dan memberi impak yang minimum kepada alam sekitar selain menggunakan bahan terbuang sebagai pilihan material yang mempunyai kos yang rendah.

1.3 Objektif Penyelidikan

Objektif kajian merupakan matlamat-matlamat yang ingin dikaji dalam mengenalpasti, mengkaji dan menyelesaikan kajian masalah. Terdapat beberapa objektif dalam menjalankan kajian ini antaranya:

- Mengetahui sifat-sifat dan struktur hampas tebu
- Menganalisa dan menjalankan eksperimentasi tentang keberkesanan material hampas tebu sebagai bahan insulasi alternatif
- Mengaplikasikan hasil dapatan kajian terhadap bahan insulasi
- Mencadangkan rekabentuk produk yang sesuai berasaskan hampas tebu sebagai bahan asas untuk insulasi alternatif

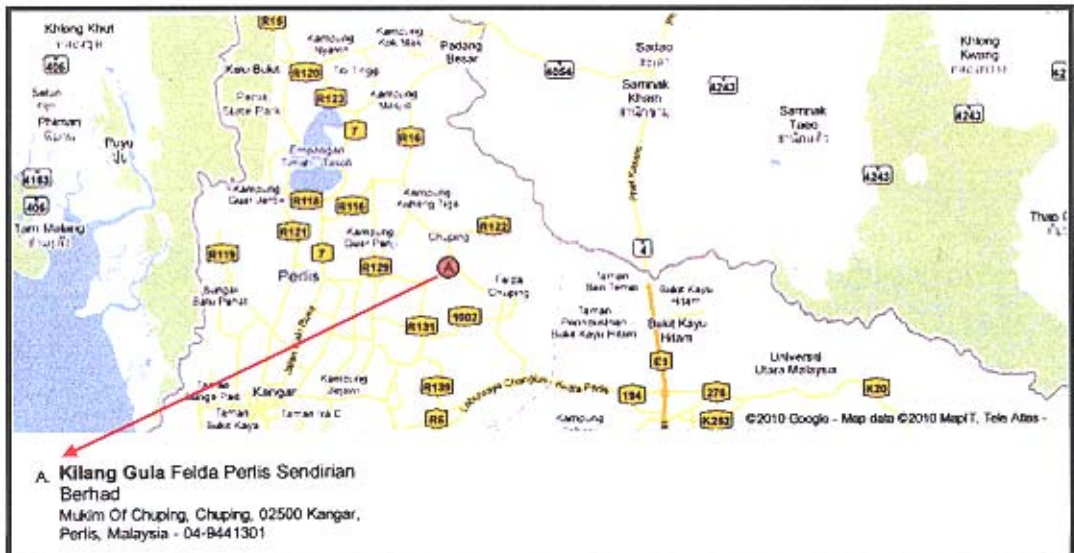
1.4 Hipotesis

Penggunaan hampas tebu berpotensi untuk diusahakan dan dimajukan dalam industri pembuatan produk. Hasil buangan dalam kuantiti yang banyak membolehkan penghasilan sumber bahan mentah baru jika dieksploitasi, dikaji dan diproses semula kerana kriteria hampas tebu kering yang bersifat ringan, berliang-liang udara, porous, span dan menyerap lembapan memberi suatu gambaran bahawa ia berupaya untuk diproses dan sesuai dijadikan suatu bahan alternatif dalam menghasilkan bahan insulasi alternatif.

1.5 Skop Kajian

Skop kajian penyelidikan lebih tertumpu pada kawasan penanaman tebu tempatan. Penyelidik menjalankan kajian di kawasan daerah Chuping Kangar Perlis kerana kawasan tersebut merupakan kawasan ladang tebu terbesar di Malaysia dengan keluasan 8026 hektar dan terdapat kilang pemprosesan gula. Kawasan penanaman tebu di sekitarnya juga akan dijadikan tempat untuk mendapatkan maklumat dan sumber utama eksperimen iaitu hampas tebu.

Kajian ini dijalankan untuk menghasilkan suatu reka bentuk bahan insulasi yang berasaskan hampas tebu supaya bahan buangan ini mempunyai nilai tambah dalam industri pembuatan produk yang dapat dikomersilkan.

Gambar 1.5 (a) : Peta daerah Chuping Perlis.

Gambar 1.5 (b) : Papan tanda yang menunjukkan keluasan tanaman tebu di Chuping Perlis

Gambar 1.5 (c) : Kilang Gula Felda Perlis Sdn. Bhd